

Η ελεύθερη αγορά απαιτεί ισχυρό κράτος

Η ελεύθερη αγορά κυριαρχείται από ένα μόνο κίνητρο, την επιδίωξη του κέρδους, που μπορεί να επιτευχθεί είτε βελτιώνοντας την ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών και μειώνοντας το κόστος τους είτε με χειραγώγηση της αγοράς με μη θεμιτά μέσα.

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΠΡΟΦΥΛΛΙΔΗ

Πολλοί θεωρούν τον ανταγωνισμό ως τη φυσική και συνήθη κατάσταση στην ελεύθερη αγορά. Αυτό όμως είναι μεγάλη πλάνη. Ο ανταγωνισμός υφίσταται μόνο εφόσον υπάρχει μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που προσφέρουν ένα προϊόν, ώστε καμία επιχείρηση να μην μπορεί με τις ενέργειές της να επηρεάσει την τιμή ενός προϊόντος. Στη χώρα μας, με εξαίρεση τα καταναλωτικά αγαθά ευρείας χρήσης, όπου υπάρχει κάποιας μορφής ανταγωνισμός, οι περισσότεροι τομείς της οικονομίας κυριαρχούνται από ολιγοπώλια. Στο ολιγοπώλιο λίγες επιχειρήσεις προσφέρουν το ίδιο περίπου προϊόν και είναι πολύ εύκολη η συνεννόηση μεταξύ τους, ώστε να ανεβάζουν τεχνητά τις τιμές ή να ασκούν περιστασιακά πολιτική εξουδετέρωσης μιας νέας επιχείρησης που εισέρχεται στην αγορά.

Πολλές αγορές δίνουν την εντύπωση ότι λειτουργούν υπό καθεστώς ανταγωνισμού, ενώ στην πραγματικότητα αποτελούν κραταιά ολιγοπώλια. Ποιος θα προστατεύσει τον καταναλωτή, ώστε μια αγορά ανταγωνιστική, που θεωρητικά τουλάχιστον λειτουργεί υπέρ του καταναλωτή, να μη μετατραπεί σε ολιγοπωλιακή, με τον καταναλωτή πιο ευάλωτο και την επιχείρηση σε πιο κυρίαρχη θέση;

Το ρόλο αυτό μπορεί να ασκήσει μόνο ένα ισχυρό κράτος, τόσο με τους ελεγκτικούς μηχανισμούς του όσο και με την παρουσία του στην αγορά.

Οι ελεγκτικοί μηχανισμοί προϋποθέτουν σαφές θεσμικό πλαίσιο, διαφανείς προϋποθέσεις επιβολής προστίμων, στελέχη που διαπνέονται από την ευθύνη του κρατικού λειτουργού (και όχι ουρανοκατέβατους μετακλητούς αστέρες), πρόστιμα αυστηρά μεν αλλά όχι εξουθενωτικά και απαγορευτικά. Η παρουσία του κράτους, π.χ., στην τηλεπικοινωνιακή ή τραπεζική αγορά τού δίνει τη δυνατότητα να λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό υπέρ του καταναλωτή και όχι για τη δημιουργία υπερκέρδους, επηρεάζοντας έτσι καθοριστικά τις άλλες επιχειρήσεις της αγοράς.

Υπάρχει βέβαια και η άλλη άποψη, που θέλει το κράτος αμέτοχο θεατή που περιμένει τη λύση από τους μηχανισμούς της αγοράς και αφήνει τελικώς τον καταναλωτή έρμαιο στις ορέξεις των ισχυρών της αγοράς. Οι θιασώτες της άποψης αυτής ας παραδειγματισθούν τουλάχιστον από το προπύργιο της ελεύθερης αγοράς, την Αμερική, που έχει ένα ισχυρό και σχετικά αδιάφθορο κράτος που επαγρυπνά, προλαμβάνει, παρεμβαίνει εγκαίρως και τιμωρεί.